

Oponentský posudek bakalářské práce

Posudek - Závěrečná práce - CŽV

Studentka: Tereza MORAVCOVÁ

Obor: Český jazyk se zaměřením na vzdělávání se sdruženým studiem

Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název práce v českém jazyce: Ženská postava a její vztah k fantastickému žánru ve vybraných povídkách ze souboru Noční kousky E. T. A. Hoffmanna

Název práce v anglickém jazyce: (The) female character and her relationship to the fantastical genre in selected short stories from Nachtstücke by E. T. A. Hoffmann

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Eva Blinková Pelánová, Ph.D.

Oponent práce:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.

Práce je zacílena na analýzu tří Hoffmanových povídek s účelem sledovat způsoby výstavby literární fantastiky prostřednictvím literárních charakterů. Z hlediska zacílení BP a principu její stavby jde o zadání jasné, volené racionálně, a umožňující tak na zřetelně vymezeném poli prokázat a rozvést získané dovednosti a znalosti

Úvodní část textu zabírají biografické pasáže o autorovi, které však k tématu práce nic nepřidávají a naopak výklad zdržují. Bylo by třeba je úžeji a funkčně svázat s tématem práce, aby byla zajištěna jejich logika pro výklad. I když je třeba uznat, že už v těchto pasážích prokazuje jejich autorka schopnost strukturovaného výkladu, přesto, že ne zcela homogenního s celkem. Následující krátká pasáž o Hoffmanovi a romantismu také není logicky propojena s tématem, a lze se jen domnívat, že autorka hledá právě ve fantastice specifické zdroje H. romantiky. Toto by však chtělo více (či vůbec) zdůraznit a s ohledem na téma práce právě zde formulovat hypotézy. Bylo by to pak i pro práci (její myšlenkovou a výkladovou logiku) podnětnější, nežli nejasné zadání z úvodu práce: „práce si klade za cíl analyzovat a interpretovat význam ženských literárních postav a jejich roli v utváření specifického charakteru fantastické povídky“. I bakalářská práce by měla umět formulovat hypotézu, která zajišťuje cíl.

Při metodologickém založení práce autorka postupuje standardně, když volí Todorovovu zakladatelskou studii o fantastice. Otázkou je, proč nebyla doplněna o podobně klíčovou práci, která je navíc dostupná i v českém prostředí: Nancy Traill: *Možné světy fantastiky*. Jde o text, – který by ji nabídl přesnější analytické nástroje, než Todorovovo *neurčité váhání* a také propracovanější typologii (tedy světatorbu) literární fantastiky. Todorov má nesporně velký význam pro nasměrování pozornosti literární teorie k žánru fantastiky, současně se jeho překvapivě spíše metaforický a recepčně orientovaný přístup nemůže nedočkat následné kritiky. (*Váhání čtenáře* je kategorie recepce, což bylo překvapivé pro tradiční návrhy, s nimiž francouzská sémiotika pro studium textu přicházela, a ukazuje to, že už v této době po lacanovské kritice, Todorov *váhá* nad rigidními nástroji sémiotické analýzy.) Tato kritika, podnětená Lubomírem Doleželem, našla pozitivní podobu právě v příspěvku Nancy Traill, v níž došlo k rozpracování fikčněsvětové identity literárních světů fantastiky (viz rovněž Kubíček-Šinclová: *Sémiotika prostoru*).

I v následujících kapitolách, které zakládají metodologii a analytické nástroje práce (Postava, Vypravěč), autorka prokazuje, že si jasně a schopně osvědčila tyto pojmy pro svoji analytickou práci. Přesto se nemohu ubránit dojmu jisté redundantnosti ve vztahu k rozsahu, jíž jsou tyto pojmy představovány v práci, která by měla už spíše jimi cíleně analyzovat zvolené texty. V případě BP lze však tuto podobu výkladu připustit.

V souvislosti s analýzou postav se práce nevyhne typové popisnosti, která sleduje postavy jako „skutečné bytosti“, navzdory tomu, že její založení je v sémiotické teorii narativu. Tak se např. posuzuje Nathanovo či Klářino jednání, jako by šlo o jednání skutečných osob (jedná se tedy o analýzu psychologie postav jako osobností) spíše, nežli by se autorka soustředila na způsob jejich výstavby (charakterizace) a v důsledku funkčního určení ve vztahu k fikčnímu světu a žánrové stavbě. (Platí to i pro postavy následujících rozebíraných povídek.) A tak i části věnované postavám se stávají spíše dalším převyprávěním děje či dějů, jak to nabídl již část Synopse.

Ve výkladu postupuje autorka s velkou pečlivostí a prokazuje citlivost pro literární interpretaci. Ta nezůstává vždy jen v omezené perspektivě, ale je schopna logicky a přehledně přecházet od sledovaného jevu k více tématům (aniž by se ztratila soudržnost výkladu). Tak například studium vztahu vypravěčů (jako narativních masek) v povídce Pískoun, ji vede k úvahám o žánru dopisu, použitím pro stavbu narativního textu a jeho autentifikační a subjektivizační funkci (nemělo by zůstat stranou pozornosti, že dobově šlo ještě stále o protěžovaný žánr – „román v dopisech“ –, který sice již začíná sestupovat ze svého vrcholu, ale ještě stále netratil svoji atraktivnost, pro niž si jej romantismus vybral).

Přesto, že autorka zvolený pojmový aparát využívat s velkou analytickou jistotou, bylo by třeba důsledněji využívat jeho interpretační potenciál. Například když určuje vypravěče v povídce *Sanctus*, velmi přesně rozpozná dvě narativní autority, ale už si nepoloží otázku jejich funkčního určení. Její text proto v tomto případě končí ve fázi evidence jevu.

Postupně se ukazuje, že tematické zacílení práce „Ženské postavy...“ je poněkud matoucí, protože stejné pozornosti se dodává všem syžetově nosným postavám. To se pokouší napravit závěr práce, v němž autorka navrhuje typologii ženských postav ve sledovaných povídkách. Tentokrát jde o aktualizaci vzorců genderových vazeb, které tato typologie potvrzuje (a kterou Hoffman aktualizuje). Zde se však zase ukazuje, že z úhlu pohledu vyklouzla druhá část tématu práce „...její vztah k fantastickému žánru“ - čtenář BP by očekával, že typologie ženských postav bude založena právě na tomto základě.

Celkově lze práci Terezy Moravcové považovat za příklad solidně zvládnuté bakalářské práce, v níž autorka usvědčila a schopnost práce s textem i sekundární literaturou, uvědomělou volbu metody pro textovou analýzu a její základní ovládnutí. Lepšímu výkonu bránila nadměrná popisnost a výkladová redundantnost některých pasáží, psychologizace postav navzdory zvolené metodě. Práce je připravena k obhajobě.

Pro rozpravu volím jednu z pasáží z práce, která pro mě zůstala nejasná.

„Vyznění příběhu je fantastické v todorovovském smyslu. Dojem nejednoznačnosti, kterým text působí, se opírá o celou řadu textových strategií. Mezi nimi připadá důležitá role motivům. Zde zmíníme především motiv očí a bytostí, u nichž je nám charakterem textu zprostředkována možnost váhat nad jejich skutečností v rámci fikčního světa. Výrazný je také motiv automatu či loutky, která je svým „stvořitelem“ vydávána za živou.“ (s. 29)

Bylo by možné osvětlit, v čem spočívá žánrotvorná funkce zmíněných motivů? Jak se tyto podílejí na vzniku žánru fantastiky? Pokud možno za použití souvislejších textových pasáží.

Prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.